Норуот күүһэ — кэмүөл күүһэ !

ЭНГСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр тэрилтэлэнитэ

2002 с. Олунньу
14 күнэ
чэппиэр
№ 18 (9013)

Сокуону билиэххэ, тутуһуохха уонна туһаныахха

БИРИЭМЭ ИРДЭБИЛЭ

РФ Президиэнэ В.В. Путин сокуоннай саастарын туола илик оҕолор ортолоруттан бурдук оҕоруута болҕомтону уурары ирдэтэ, онон улуус дьаһалтатын иһинэн саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар комиссияҕа босхоломмут секретары аныыр кыах үөскэтэ. Мин, улуус прокурора буоларбынан, хас да сыл бу туһунан представление түһэрэ сылдьыбытым да өйөбүл ылбатарым. Бу проблема туһунан былырыын ыстатьйа бэчээттэммитэ, ол гынан баран улуус үөрэҕириитин салаатын өттүттэн тоҕо эрэ өйөбүл ылбатаҕа.

«Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор көрүүтэ суох сылдьыыларын уонна бырааабы кэһиилэрин сэрэтии ситимин төрүттэрэ» диэн Федеральнай Сокуоннаҕа олоҕуран саастарын ситэ илик оҕолор комиссияларын бырааабы харыстыыр функциялара быдан кэҥээтэ, онон кинилэр саастарын ситэ илик оҕолору харайыыны, иитиини уонна кинилэргэ сыһыаны хонтуруоллааһыҥҥа киэҥ бырааптаах туспа орган курдук дьайыахтаахтар. Билигин баар КДН буруй оҥорбуттары эрэ кытары үлэлэһэр, босхоломмут секретара суоҕунан туох да сэрэтэр үлэни ыыппат.

Сокуоннай саастарын туола илик оҕолорунан барыта 17 буруй оҥоһулунна, онтон 11-рэ ыарахан уонна олус ыарахан буруйдарынан буолаллар. Бу буруйдары сааһын ситэ илик 26 оҕо таһаарда, итирик туруктаах сылдьан 14, бөлөҕүнэн 9 буруй оҥоһулунна. Бу даннайдар этэллэринэн, бу хайысхаҕа дьыалалар туруктара айгыраабыт, сорохтор «сааһын ситэ илик 26 оҕонон 17 эрэ буруй оҥоһуллубут» диэхтэрэ эрэллэр. Даннайдар этэллэринэн, бу туһунан мин курдук этэбин, инникитин өлөрүү, күүһүлэһин о.д.а. курдук олус ыарахан уонна суостаах уонна сытыы буруйдар оҥоһуллар буолуохтара. Сыл өлөрүүнэн саталанна, онтон кэлин туох буолуой...

Суукка 24 сокуоннай саастарын туола илик оҕолорунан таһаарыллыбыт 15 холуобунай дьыала ыытылынна. 17 холуобунай дьыала суутунан көрүлүннэ, былырыыҥҥыттан хаалбыттары кытта сааһын ситэ илик 25 оҕо сууттанна, онтон 1 эрэ хаайылынна.

Бырааабы кэһии иһин ис дьыала отделыгар 125 сааһын ситэ илик оҕо учуокка турар. 58 манныК оҕолорго сыһыаннаах 41 матырыйаалга холуобунай дьыала тэриллиитигэр аккаас бэриллибитэ, бу сыыппаралары өйдөөн көрүҥ, өскөтүн манна 17 буруйу эптэххэ төһө тахсарын.

Бырааабы харыстыыр органнар профилактическай үлэни ыыппаттара буоллар элбэх буруй оҥоһуллуо этэ: 29 подросток бытархай күлүгэннэһин иһин накаастабыл административнай миэрэтигэр тардыллыбыта, 181 оҕо общественнай миэстэҕэ арыгы иһэн баран итирик туруктаах сылдьан тутуллубута, барыта 210. Онтон ИДьУО сотрудниктара кинилэри бириэмэтигэр тохтоппотохторо уонна миэрэ ылбатахтара буоллар, төһө элбэх буруй таһаарыллыа этэй!

Мин улуус педколлективтарыгар, нэһилиэктэр дьаһалталарыгар убаастабыллаахтык сыһыаннаһабын, ол эрээри көбүлэһиҥ, бэйэтин үлэтин учаастагар эппиэттиир КДН босхоломмут секретара салайар үлэтэ суох Россия Президиэнэ биһиги иннибитигэр туруорбут сыаллара уонна соруктара кыайан толоруллубаттар.

Улуус дьаһалтата бу матырыйаалга сөптөөхтүк сыһыаннаһан боппуруоһу үчүгэй өттүнэн быһаарыа диэн эрэнэбин.

М. ШАПОШНИКОВ,
Нам улууһун прокурора

Улууспутугар сокуоннаһы тутуһуу уонна общественнай бэрээдэк туругун туһунан «КУЙАХ» анал таһаарыыны 2-3 стр. көр

ХХ-с ҮЙЭ ЧУЛУУЛАРА

ОКСАНА СОБАКИНА

Оҕо саастарыттан техниканы сөбүлүүр, уйаара-кэйээрэ биллибэт уһун суолу сыыйдахтарына санаалара сэргэхсийэр, массыынаны, тракторы көтүрэн ис тэриллэрин илиилэригэр ылан, алдьаммытын-кээһэммитин оҥордохторуна эрэ астынар дьахталлар аҕыйах да буоллар билигин даҕаны син баалларр. «Хатыҥ Арыы» совхоз Аппааныгаары отделениетын тракториста, Паша Ангелина аатынан үлэҕэ килбиэннии иһин Бүтүн Союзтаары бириис хаһаайката Екатерина Маркова, «Комсомольскай» сохоз Никольскайдаары биригээдэтин суоппара Оксана Собакина, эмиэ ити совхозка суоппарынан үлэлээбит Анна Аргунова о.д.а. тарбахха баттанар аҕыйах ахсааннаах дьахталлары ааттаталыахха сөп.

Кинилэртэн суоппар идэтин толору баһылаан, 32 сыл тимир көлө тэһиинин эрчимнээх илиитигэр туппут, ууну баһыыта оройуонугар икки төгүл чемпионнаабыт Оксана Павловна Собакина төһө даҕаны бочуоттаах сыныаланҥа олордор билигин даҕаны уруултан илиитин араарбат.

Оксана Үөдэйгэ Бардыалаах алааска күн сирин көрөн оҕо сааһа тыа сирин айылҕатын ортотугар аастыта. Аҕата Павел Петрович лесниктиирэ, ийэтэ Дария Гавриловна дьиэтин, сүөһүтүн көрөөрө-истэрэ. Оксана оскуолаҕа начальнай кылаастары Дьокуускай куоракка, 8-с кылааһы Улахан Марха оскуолатыгар бүтэрэ-тэбитэ. Оскуола кэнниттэн Нам оройуонугар Граф Биэрэгинээҥи 2 №-дээх ОПТУ-га суоппардар курстарыгар үөрэнэн оҕо эрдэҕинээҕи ыра санаатын толорон, сөбүлүүр идэтин баһылаан массыына уруулун туппута.

Училищетын бүтэрэн баран аан бастаан Уус-Алдан оройуонун Суоттутугар сельпоҕа ГАЗ-51 маарка-лаах таһаҕас массыынатыгар суоппардаан, үлэтин саҕалаабыта. Оччолорго Саха сирин оҥоһуута суох суолларыгар бэйэтин үчүгэй хаачыстыбаларын көрдөрөн суоппардар, тэрилтэлэр, нэһилиэннэ биһирэбилин ылбыт массыына төһө да эргэрдэр таһаҕаһы таһыыта күннэритүүнэри сүрбүтэ.

Үлэҕэ сыстаҕас, сүрэхтээх-бэлэстээх кыыс кэлэн-баран, сүүрэн-көтөн массыынатын алдьаныыларын суоллаһаллык оҥосторо. Сарсыарда үлэ чаһын саҕаланыыта Оксана массыыната гаражтан өрүү тахсара. Ити курдук биир сыл этэн баран эҥирийиэх иннинэ этэҥҥэ аастыта. Онтон үлэтигэр балачча уопутурбут Оксана «Нам» совхоз Үөдэйигэр субай сүөһү көрүүтүгэр сылдьыбыта. Салгыы ГАЗ-51, ГАЗ-69 маарка-лаах массыыналарга суоппардаабыта.

1976 с. совхозтар арахсыыларыгар «Комсомольскай» совхозка бастаан ГАЗ-69 маарка-лаах легковойга, онтон үүтү, ууну таһар массыыналарга көспүтэ.

«Комсомольскай» совхоз Никольскайдаары биригээдэтин суоппара О.П. Собакина ууну таһар массыыналарга 1987-88 сс. кыстык сезонугар ГАЗ-53 маарка-лаах массыынанан 56322 тн./км. оҥорон «Оройуон чемпион суоппара» бочуоттаах ааты ылан үрдүк көрдөрүүнү ситиспитэ.

Оксана Павловна 1992-95 сс. Никольскайга сүөһү биригээдэтин биригэдиириҥэн үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Кини 2000 с. «Дьахтар - уруулга» диэн ааттаах Дьокуускай-Томмот маршрутунан ыытыллыбыт, 18 экипаж стартаабыт раллитыгар кыттыбыта. Нөҥүө сылыгар Оксана Собакина уонна Анна Аргунова экипажтаах УАЗ массыына Нам улууһуттан Дьокуускай-Өймөкөөн-Сусуманн маршрутунан ыытыллыбыт күрэхтэһиигэ ситиһиилээхтик кыттан үһүс миэстэлэммитэ.

В. ВАСИЛЬЕВ

«Сахам сирэ — XXI-с үйэҕэ»

ЫРААС УУ, ОҤОҺУУЛААХ СУОЛ

Таастааахха өрүстэн тэйиччи сытар улуус атын нэһилиэктэриҥэр курдук иһэр уунан хаччыллыы, суол боппуруостара сытыытык тураллар. Нэһилиэккэ «Үтүө дьыала» программатынан иһэр уунан хаччыллыы, суолу оҥоруу, бэкээринэ тутуутун курдук суолталаах үлэлэр ыытыллаллар.

Сэбиэскэй былаас саҕана Чаакыйа үрэхтэн ыраас ууну Өргөлөөхчө турбанан бырахтарар былаан сүнньүнэн 5 км. усталаах турба ситимэ тардыллыбыта. 2000 с. Чаакыйа үрдүгэр трансформатор туруоруллубута. Ууну 80-са метрэ үрдүккэ хачайдаан таһаарар күүстээх носуос булуллубута. Бөһүөлэк иһигэр 1,5 км. усталаах сайыҥҥы водопровод ситимин турбалара тардыллыбыттара. Чаакыйа-Өргөлөөх турба ситимэ элбэх сиринэн алдьаммыта улахан өттө өрөмүөннэнэ.

Өргөлөөхчө хаар уутун олохсутууга туһаайыллыбыт үлэлэр ыытылыннылар. Ол курдук «Взрывстрой» тэрилтэ Хомустаах, Хотой Уйалаах, Мас Анна диэн ааттардаах сирдэргэ дэлби тэптэриилэри ыытта. Ити түмүгэр 380 м. усталаах ханааба, 560 тыһ. солк. суумалаах үлэ оҥоһулунна.

Нам с. Өргөлөөхчө дылы суолга, Кэҥкэмэ үрэхтэн Өргөлөөхчө диэри 11 км. тыа суола оҥоһуллуохтаах. Онно муосталар тутуллуохтаахтар, кумах, гравий кутуллуохтаах. Тыа сиригэр айылҕа гаһын киллэриинэн дьарыктанар «Учур» фирма суол оҥоһуутун саҕалаан 4 км. усталаах суолга кумах кутта. Саҥа сылга тэрилтэ 30 үлэһитэ, 10 трактора, 3 лесовоһа, 9 карьернай КАМА-һа, 2 автокыраана суол оҥоһуутун үлэтин саҕалаатылар. Олохтоохтортон 10-са киһи муосталары туталлар. 3 лесовоз муоста тутуутугар аналлаах маһы таһар. Лесовозтарга 2 автокыраан мас тиэйэр.

Бүлүү-Дьокуускай куорат айылҕа гаһын турбаларын ситимин үһүс утаҕын оҥоруута туттуллуохтаах турбалары Дьокуускай-Нам с.-Өргөлөөх суолунан тиэйиэхтэрэ. Онно бэлэмнээн суолу «Учур» фирма оҥорор.

Саҥа оҥоһуллубут суолга Чаакыйа үрэхтэн гравийы тиэйэн кутуохтаахтар.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

Партийнай олохтон

САҤА ААТ, САҤА САЛАЛТА

Олунньу саҥатыгар Дьокуускайга Саха сирин коммунистарын XI-с уочараты таһынан съезтэрэ буолан ааста. Реском бастакы секретара Артур Алексеев съезд делегаттарыгар Президент Штыров ыҥырыытын уонна эҥэрдэтин билиһиннэрдэ. Манна Президент Саха сирин коммунистарын уонна народнай-патриотическай күүстэрин республика промышленноһын, тыа хаһаайыстыбатын производствотын тилиннэриигэ, олох-дьаһах эйгэтигэр реформалары ыытыыга, үөрэҕирии эйгэтигэр саҥа технологиялары киллэриигэ, оҕолор бэйдиэ сылдьыыларын уонна коррупцияны утары охсуһууга, дьон быраабын көмүскээһиҥҥэ этиилэрэ болҕомтону эрэйэр диэтэ. Вячеслав Анатольевич республика бары общественнай күүстэрэ биир өйгө-санааҕа кэллэхтэриҥэ олохпут сайдарыгар саарбахтаабатын тоһоҕолоон бэлиэтээтэ. Саҥа соруктары быһаарыыга хас биирдии общественнай хамсаһын, республика хас биирдии олохтоохтоҕо айар күүһэ эрэйиллэрин ыйда.

Маны таһынан А. Алексеев федеральнай инспектор Руслан Шипков махталын аҕан иһитиннэрдэ. РФ Компартиятын VIII-с съеһин үлэтин уонна тирээн турар соруктар туһунан дакылаат кэнниттэн кэпсэтиигэ А. Кривошапкин - ревизионнай комиссия чилиэнэ, Ф. Охлопков - реском секретара, И. Аввакумов (Горнайтан), С. Кожуров (Чурапчыттан), М. Афанасьев, П. Докторов, К. Эверстов, партия ветераннара М. Колесов, А. Евмененко, С. Донская кыттыыны ылылар.

Съезд дьоһун быһаарыытынан федеральнай сокуоннаҥа сөп түбэһиннэрэн Саха Республикатын Компартиятын РФ Компартиятын Саха Республикатааҕы салаатыгар уларытарга диэн буолла. Съезд РФ Компартиятын Программатын уонна Устаабын биһирээтэ, Компартия 100 сааһынан сибээстээн Саха сирин коммунистарын туһунан кинигэни бэлэмнииргэ А. Кривошапкиҥҥа, Д. Пуховка, Ф. Охлопковка сорудах биэрдэ. Реском иккис секретарынан үлэлээбит В. Филатов кэриэһин үйэтитэргэ быһаарыыны ылла.

Тэрээһин боппуруостарга партия республикатааҕы салаатын уонна хонтуруоллуур ревизионнай комиссиятын салайар органнара талылыннылар. Салаа рескомун чилиэннэриҥэн Нам улууһуттан В.Р. Кутуков уонна Ф.В. Винокуров талылыннылар.

Съезд кэнниттэн буолбут пленумҥа РФ КП Саха Республикатааҕы салаатын иккис секретарынан Виктор Губарев талылынна.

Н. ПЕТРОВ,
съезд делегата

Аҕааччы туруорсар

СЫАНАНЫ ТАЛБЫТТАРЫНАН БЫҺАЛЛАР

Сэтиньи ыйга «Энгсиэли» хаһыакка Нам автовокзалыттан күн аайы куоракка микроавтобустар сылдьыахтара диэн бэрт чуолкай биллэрии тахсыбытын сиэппэр укта сылдьан, сэтиньи 21-гэр, ахсынньыга 2-тэ Саха сирин ааҕам-даам тымныытыгар 1,5-лыы чаас I Хомустаахха суолга тоҥо турдум. Оттон куорат автовокзалын администрацията Намтан государственнай автобус сылдьыахтааҕын туһунан олох билбэт. Сиэппэр укта сылдьар биллэриибин көрдөрбүппэр «Нам об этом не извещали» диэн буолла. Оттон тохсунньу 23 күнүгэр Намҥа баран, автовокзалга диспетчергэ киирдим. Кыыс: «Автобустар сылдьыыбаттар, наар чаһынайдар эрэ дьону таһаллар» - диэтэ.

Аны сыана туһунан. Чаһынай кыра массыыналаахтар да, микроавтобустар да Намтан куоракка диэри 80 солк. илдьэллэр. Дьиэттэн дьиэҕэ диэри илдьэр буоллахтарына өссө сөп, оттон суол аҥарыгар I Хомустаахтан эбэтэр куораттан I Хомустаахха диэри эмиэ ити тариф уларыйбат. Мин итини сыыһа диибин. Суол быһаҕаһыгар уматык да быһаҕас ороскуоттанар инн, ону суоппардар биир халыып 80 солк. диэн баран уларыыпаттар. Аны субуотаҕа, бырааһынньыкка 150 солк. тиийэ сыаналарыллар. Онно кимнээх түбэһэллэрий? Студент оҕолор! Онон бэйэлээх бэйэбит оҕолорбутун ити ыарахан сыананан кыпчырыйабыт дии санаабаккыт дуо, убаастабыллаах суоппардар?

Бу сурутунан мин улуус дьаһалтатыттан туруорсабын:

1. Автовокзал автобустары чуолкай расписаниенан, биир быһыллыбыт тарифка дьону таһалларын кытаанах хонтуруолга ылыллар.

2. Чаһынай суоппардар бары регистрацияны барбыт дьоннор, онон кинилэргэ эмиэ сөптөөх тариф оҥоһулларыгар уонна үлэлэрэ хонтуруолга ылыллар.

Е. НЕУСТРОЕВА,
I Хомустаах

Суон ойуур курдук дурда буол,
Халыҥ ойуур курдук хахха буол

КҮҢАХ

Туоһулуур — сыыппара!

ААСПЫТ СЫЛГА БЭРЭЭДЭК ХАЙДАҒЫЙ?

I. УОПСАЙ БАЛАҺЫАННЬА

Нам улууһун ис дьыалатын оперативнай-служебнай үлэтэ Саха Республикатын Президенин 2000-2004 сс. буруйу оҥорууну утары үлэни күүһүрдүү туһунан программатын, ис дьыала министерствотын коллегияларын быһаарыыларын, «2001-2002 сс. буруйу оҥорууну утары охсуһуу» улуустаары программаны толороута, буруйу оҥорууну актыыбынайдык эрдэттэн сэрэтиигэ, буруйу оҥоруу туһунан биллэриилэргэ түргэнник хардарыыга, буруйу оҥорууну арыйыыга бары сулууспалары кытыннарыыны тэрийиигэ туһаайыллыбыта.

Сүрүн болҕомто күн аайы таһаарыллар буруйдары сэрэтиигэ, «Притон», «Жилище», «Рынок», «Вихрь-Антитеррор», Паутина», Пешеход», «Допинг», «Мак», ый аайы ыытыллар «Быт» кэлим-профилактикалыыр операциялары ыытыыга туһаайыллыбыттара. Бу түмүгэр 4820 киһи административнай эпписэтинэскэ тардыллыбыта, ол иһигэр общественнай миэстэҕэ итирик туруктаах сылдьыы иһин 16876, бытархай күлүгээннээһин иһин 461. Барыта 2817 киһи 3846091 солк. суумаҕа ыстараап түһэриллибититтэн 365138 солк. төлөннө.

Улуус территориятыгар итирдэр утахтары сокуоннайа суох киллэриини утары охсуһууга сүрүн болҕомто ууруллубута. Этиловай испиири уонна алкогольнай бородууксуйаны оҥоруу уонна эргиини государственнай хонтуруолун күүһүрдүүгэ былаан оҥоһуллубута уонна олоххо киллэриллибитэ. Арыгы атыылыыр 132 эргиэн тэрилтэтэ бэрэбиэркэлэннэ. Арыгы атыылааһыныгар сокуону кэһии 59 түбэлтэтэ бэлиэтэннэ. Сокуона суох эргиириттэн 71860 солк. суумалаах 1103 литр алкогольнай бородууксуйа былдьанна. РФ ХК 171 ыст. иккки холуобунай дьыала тэриллибитэ.

2001 сыл 12 ыйыгар Нам улууһугар регистрацияламмыт буруйу оҥоруу ахсаана 15,2 бырыһыан аччатылыына (184-тэн 156-ҕа диэри), онтон 145 буруй арыйылынна, ол 91,8 бырыһыаҥна тэҥнэһэр.

Буруйу оҥоруу ис тутулугар тыҥааһыннаах быһыы-майгы баарын үрдүнэн сорох үчүгэй өрүттэр бэлиэтэннилэр. Бастатан туран, киһини соруйан өлөрүү 55,6 бырыһыан аччаата (9-тан 4-кэ диэри), уоруу 4,4 (68-тан 65-кэ диэри) аччаата, ол иһигэр маҕаһыыннартан, базалартан, ыскылааттартан уоруу 5,9 бырыһыан аччаата (17-тэн 16-ҕа диэри). Былдьааһын 80 бырыһыан аччаата (5-тэн 1-гэ диэри), күлүгээннээһин 18,8 бырыһыан (32-тэн 26-ҕа диэри) аччаата. Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор буруйу оҥоруулара 9,1 бырыһыан, ол эбэтэр 20-тэн 18-ка диэри аччаата. Общественнай куттал суох буолуутун милициятын сулууспатынан ыытыллыбыт тэрээһин уонна сэрэтэр миэрэлэр улуус киинигэр уонна нэһилиэктэргэ криминогеннай быһыы-майгы тупсуутугар көмөлөстүлэр. Общественнай миэстэлэргэ буруйу таһаарыы 31,3 бырыһыан аччаата (16-тан 11-гэ диэри), ол иһигэр уулуссаҕа оҥоһуллубут буруй 30,8 бырыһыан (13-тэн 9-ка диэри) аччатылынна. Маны тэҥэ итирик туруктаах сылдьан буруйу оҥорбут дьон ахсаана 21 бырыһыан аччаата (105-тэн 83-кэ диэри). Бары таһаарыллыбыт буруйдартан итирик туруктаах дьонунан оҥоһуллубут буруйдар бырыһыаннара 53, 2 буолла (156-тан 83-һэ). «Рецидивнэй» буруй ахсаана 4,3 бырыһыан улаатта, (45-тэн 47 буолла). Ытар сэби туттуулаах буруйдар ахсааннара былырыыҥҥы сылы кытта тэҥ-3. Экономическай хайысхалаах буруйдар ахсааннара 11,2 бырыһыан аччаата (9-тан 8-ка диэри).

Нэһилиэктэргэ буруй ахсаана аччатылынна: Хамаҕаттаҕа 27-тэн 14-кэ диэри, Модукка 7-тэн 5-кэ диэри, Маймаҕаҕа 2-тэн 1-гэ диэри, Аппааныга 9-тан 5-кэ диэри, Кыһыл Дэриэбинэҕэ 3-тэн 2-гэ диэри, Хатырыкка 14-тэн 7-ҕэ диэри, Көбөкөҥнө 2-тэн 1-гэ диэри, Арбыҥҥа 2-тэн 0-га диэри, Таастаахха 2-тэн 1-гэ диэри, Салбаҥҥа 1-тэн 0-га диэри, Партизаҥҥа 4-тэн 2-гэ диэри.

Ол гынан баран ыйыллыбыт өрүттэр оперативнай быһыы-майгы бигэтийиитин саҕаланыытын туһунан түмүк оҥорорго оруна суохтар, тоҕо диэтэр буруйу оҥоруу Нам селотугар 66-тан 68-ка диэри (участковайдар Попов Е.М., Иванов В.Ю.), 1 Хомустаахха 14-тэн 20-ҕэ диэри, Үөдэйгэ 6-тан 9-ка диэри (участковай Обутов Г.П.), Никольскайга 4-тэн 5-кэ диэри (участковай Слепцов Д.О.), Фрунзеҕа 0-тан 1-гэ диэри улаатыыта бэлиэтэннэ. Граф Биэрэгэр, Түбэҕэ, Бөтүҥнэ, 2 Хомустаахха, Искраҕа буруйу оҥоруу ахсаана былырыыҥҥыны кытта тэҥ буоллулар.

Нам селота уруккутун курдук криминогеннай зонаҕа киирсэр-68 буруй, оҥоһуллубут 156 буруйтан 56,5 бырыһыанын ылар, ол иһигэр 2 өлөрүү, 5 киһини кырбааһын (ол иһигэр 2 киһи кырбанан өлбүт), 1 ороспуойдааһын, 30 уоруу, 8 күлүгээннээһин.

Сыл устата күүһүлээһин 100 бырыһыан, дьиэттэн уоруу 17,7 бырыһыан, ороспуойдааһын 100 бырыһыан, транспоры уоруу 50 бырыһыан, киһи өлүүлээх суол быһылаана 100 бырыһыан үрдэтилэр. Наркоманияны кытта сибээстээх буруйдар 9,1 бырыһыан аччаатылар -11-тэн 10-ҥа диэри. Былырыыҥҥы сылы кытта тэҥ таһымҥа түөкүннээһин (1) уонна киһини соруйан кырбааһын (9) хаалылар. Личноһы утары буруйдар ахсааннара 21,5 бырыһыан аччаата.

Улууска уустук криминальнай балаһыанньа бөлөҕүнэн сылдьан оҥоһуллар буруйдарынан күүһүрдүллэр. 2000 сылга маннык хайысхалаах буруй 38 эбит буоллаҕына, 2001 сылга 32-гэ тэҥнэспитэ, ол эбэтэр бэлиэтэммит 156 буруйтан 20,5 бырыһыаны ылар.

II. ОПЕРАТИВНАЙ ҮЛЭ ТҮМҮКТЭРЭ

2001сылга личность утары кутталлаах суудайыылар (посягательство) 21,5 бырыһыан, ол эбэтэр 28-тан 22-гэ диэри аччаатылар, буруй уопсай структуратын 14,1 бырыһыанын ылар (156-тан 22-тэ). Киһини соруйан өлөрүү уонна киһи доруобуйатыгар ыарахан буортуну оҥоруу сылтахтарын ылан көрдөххө, үгүс өттүгэр (14-тэн 11-рэ) аймахтыылар, чугас олорор ыаллар, билсэр дьон икки ардыларыгар арыгылааһын кэмигэр буолбут этиһии-охсуһуу—бытовой конфликт содула эбэтэр уулуссаҕа, атын да общественнай миэстэлэргэ итирик туруктаах сылдьан күлүгээнниир сыалтан оҥоһуллубут буруйдар буолаллар. Бу нэһилиэнньэ арыгылааһына гражданнар олохторун уонна доруобуйаларын утары буруй таһаарыллыытын биир сүрүн усулуобуйатынан буоларын дакаастыыр. Итирик туруктаах дьонунан 3 өлөрүү, 8 кырбааһын, 2 күүһүлээһин таһаарыллыыта. Киһини кырбааһын Хатырыкка, Фрунзеҕа, Нам селотугар, 1 Хомустаахха, күүһүлээһин Хамаҕаттаҕа, өлөрүү Нам селотугар, 1 Хомустаахха, Таастаахха, Хамаҕаттаҕа таһаарыллыыттара. Барыта 23 киһи личноһы утары буруй оҥорбута. Саастарынан ылан көрдөххө, 20-35-гэр диэри саастаахтар ордук элбэхтэр-60,8 бырыһыан, 35-45 саастаах 13 бырыһыан, 50-60 саастаах дьон 13 бырыһыан, сокуоннай саастарын туола илик оҕолор эмиэ 13 бырыһыан.

БАС БИЛИИГЭ СУУДАЙЫЫЛАР

2001 сылга ыытыллыбыт тэрээһин уонна практическай миэрэлэр уонна араас комплекснай профилактическай операциялар үчүгэй өрүттээх буоллулар. Ол курдук, бас билиини утары буруй 6,6 бырыһыан аччаата, ол иһигэр ороспуойдаахын 100 бырыһыан. Нам улууһугар таһаарыллыбыт уоруу бырыһыана республика үрдүнэн таһаарыллыбыт буруйдар 1,9 бырыһыаннарын ылар (5912-тэн 65-һэ).

Уоруу ис тутулугар ордук базалартан, ыскылааттартан, маҕаһыыннартан о.д.а. эргиэн точкаларыттан уоруу таһаарыллар. Дьиэттэн уоруу 73,9 бырыһыан аччаата (65-тэн 17-тэ). 7 ынах сүөһү уонна сылгы уорулунна, онтон 1 уоруу арыйылла илик. Ордук үгүстүк туттуллар уоруу ньымата-форточканан, ааны, күлүүһү алдьатан уонна көҥүл киирии. Гражданнар бас билиилэрин утары суудайыы предметтэринэн үгүстүк харчы, ювелирнай оҥоһуктар, түүлээхтэн, тириттэн тигиллибит таҥастар, видео-аудиоаппаратура, компьютернай уонна бытовой техника, ынах сүөһү о.д.а. буолаллар.

Нам селотугар биилэзх-уһуктаах сэп-сэбиргэл туттуулаах ороспуоннуктуу саба түһүү таһаарыллыыта. Маны таһынан Искраҕа уонна Нам селотугар алдаска малы-салы алдьатыы 2 буруйа таһаарыллыыта.

Маннык буруйу барыта 62 киһи оҥорбута, саастарынан ылан көрдөххө, 18-29 саастаах 30 киһи, 30-49 саастаах 17 киһи, 50-тан үөһэ саастаах 3 киһи, сокуоннай саастарын туола илик 12 оҕо.

ЭКОНОМИКА ЭЙГЭТИГЭР БУРУЙУ ОҤОРУУНУ УТАРЫ ОХСУҺУУ

Оперативнай-ирдиир мероприятиелар былааннарын толорор сыалтан Намнааҕы БЭП финансовай-кредитнэй эйгэҕэ уонна тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар, потребительскай рынокка о.д.а. тустаах үлэни оҥордо.

Миэрэлэр ситэ ылыллыбатахтарын түмүгэр экономическай хайысхалаах буруйдары арыйыы 11,1 бырыһыан аччаата. 9 холуобунай дьыала тэрилиннэ. Хоромньу суумата 174834 солк. тэҥнэстэ, онтон 123710 солк. төлөннө. Бу сылга РФ ХК 163 ыст. 3 ч. (улахан сууманы уоруу), кредити сөбө суох туһаныы (176 ыст. 2 ч.), сокуоннайа суох предпринимательствонан дьарыктаныы (171 ыст.) дьыалаларга холуобунай дьыалалар тэрилиннилэр.

НАРКОТИГЫ СОКУОННАЙА СУОХ ЭРГИТИИНИ УТАРЫ ОХСУҺУУ

Наркотигы уоруурдуу, сокуоннайа суох эргитиини, ылыыны, харайыыны утары наркотигы сэрэтэр, утары охсуһар бөлөх «Допинг», «Мак» диэн комплекснай профилактическай операциялары ыытыта. Ылыныллыбыт быыаан быһыытынан хас биирдии объекка наркотическай уонна күүскэ дьайар препараттары оҥоруу, харайыы, учуоттааһын, атыылааһын, уонна туһаныы бэрэбиэркэлэммитин түмүгэр улахан кэһии бэлиэтэммэтэ. Доруобуйа харыстабылын управлениета биэрбит даанайдарынан, наркологическай учуокка турар дьон суохтар. «Мак» операция кэмигэр нэһилиэнньэлээх пуоннарга көлөпүнэ үүнэр сирдэринэн рейдэлээһин буолбута, түмүгүнэн нэһилиэктэр баһылыктарыгар, улуус баһылыгар ылыллыбыт миэрэлэр тустарынан представлениелар ыытыллыбыттара.

Отчуоттуур кэм устата 10 буруй бэлиэтэннэ, 2000 сылга 11 этэ. 6 буруй сайыҥҥы кэмҥэ кыраныыссаҕа поска дьуһуурустубалааһын кэмигэр арыллыыта. Буруйдаахтартан 2-тэ Нам селотун олохтоохо, уоннааҕылар Дьокуускай к. олохтоохоро.

БУРУЙУ ОҤОРУУНУ ИРДЭЭҺИН УОННА АРЫЙЫЫ

Буруйу оҥорууну арыйыы бырыһыана 91,8-кэ тэҥнэстэ, ол эбэтэр 16 тохтотуллубут дьыалаттан 13-һэ. Уоруурду арыйыы бырыһыана 4,3 бырыһыан үрдээтэ (65-тэн 55-һэ). Дьиэттэн уоруурду арыйыы 11,9 бырыһыан үрдээтэ (17-тэн 15-һэ).

Кэнники кэмҥэ улууска сорох тэрилтэлэр салайаччылара объектарын харыстааһыны күүһүрдүүгэ миэрэ ылбатылар, ол түмүгэр хараблылаҥар объектартан улахан суумалаах госимуществоны уоруу ахсаана элбээтэ. Ол курдук, Никольскай детсадыттан 2001 с. кулун тутар 9 күнүгэр 41 тыһ. солк. суумалах оргтехника, Намнааҕы киин балыыһаттан 75 тыһ. солк. суумалаах компьютер уоруллубуттара. Уоруу хоромньута барыта 819301 солк. тэҥнэспитэ. Ирдээһин кэмигэр 547000 солк. хоромньу төннөрүллүбүтэ.

Буруйу оҥорон баран саспыт дьоҥҥо 8 ирдиир дьыала тэриллибитэ, кинилэртэн 8 киһи бары тутуллан кимнээхтэрэ биллибитэ. Маны таһынан 5 сүппүт киһиэхэ дьыала тэриллибитэ, онтон 4 киһи булуллубута. Нам селотун Сэргэлээх уулуссатыгар буолбут баһаар кэнниттэн 1 киһи өлүгэ көстүбүтэ кимэ биллибитэ.

Урукку сылы кытта тэҥнээтэххэ ынах сүөһүнү уонна сылгыны уоруу ахсаана 6-тан 7-ҕэ диэри улаатта, онтон 1 уоруу арылла илик. Сүөһүнү уоруу 2 Хомустаахха, Модукка, Намҥа, Кыһыл Дэриэбинэҕэ, Үөдэйгэ, Аппааныга бэлиэтэннэ. Уоруйахтар бары Нам улууһун олохтоохоро. Уоруулар бары туһанар сыалтан оҥоһуллубуттар.

Буруйу арыйыыга ыытыллар үлэ сүрүн итэҕэһинэн бастаан ыытыллар следственнэй үлэлэр көдьүүстэрэ намыһаҕа, криминальнай милиция сулууспата участковай уполномоченнайдары кытта үлэтэ ситэтэ суоҕа буолаллар. Оперативнай даанайдарынан арыллыбыт буруй 91 бырыһыан буолла, ол эбэтэр 6 бырыһыан улаатта.

Сокуоннай саастарын туола илик оҕолорунан 18 буруй оҥоһуллубута.

Барыта 151 киһи буруй таһаарда, ол иһигэр 18-гар диэри саастаах 23, 30-гар диэри саастаах 69, 50-гар диэри саастаах 45, 60-тан үөһэ саастаах 14 киһи. Холуобунай дьыала тэриллиитэ 117-тэн 108-ка диэри аччаата. Маны тэҥэ ирдээһин көдьүүһэ уонна хаачыстыбата тубуста. Урут тохтотуллубут 9 холуобунай дьыалалартан 7 дьыала арылынна. Иккистээн ирдээһиҥҥэ 2 дьыала төннөрүллүннэ. Дьыала төннөрүллүүтүн биричиинэтинэн сыыһа буруйдааһын уонна ирдээһин ситэтэ суоҕа буолаллар. Отчуоттуур кэм устата барыта 12 холуобунай дьыала тохтотулунна, 2000 сылга 16 этэ. Следственнэй-оперативнай бөлөхтөр бары версиялары ситэ оҥорботтор, ирдээһин былаана суох ыытыллар, криминальнай техника мөлтөхтүк туттуллар.

III. ОБЩЕСТВЕННАЙ БЭРЭЭДЭГИ ХАРЫСТААҺЫН

УУЛУССАЛАРГА БЭРЭЭДЭГИ КӨРҮҮ-ИСТИИ

Общественнай куттал суох буолуутун милициятын үлэтэ административнай кэһиилэри сэрэтиигэ, бэрэдэги уонна гражданнары харыстааһыны тэрийиигэ уонна буруйу эрдэттэн сэрэтиигэ, арыйыыга туһаайыллыбыта.

Уулуссаларга общественнай бэрэдэги харыстааһын патрульнай-постовой нэрээт штата суоҕунан сибээстээн личнэй састаап бары сотрудниктарынан ыытыллыыта. Территорияҕа ыытыллыбыт оперативнай-профилактическай операциялар уулуссаҕа буруй оҥоһуутун туругар улаханнык дьайыыттара. Общественнай миэстэлэргэ буруйу оҥоруу ахсаана 31,3 бырыһыан аччаата. Уоруу 80 бырыһыан аччаата, дьон малын-салын уоруу 4,4 бырыһыан, күлүгээннээһин 18,8 бырыһыан аччаата.

Общественнай миэстэҕэ Аппааныга, 2 Хомустаахха 3, Хатырыкка 3, Граф Биэрэгэр, 1 Хомустаахха 2, Нам селотугар 9, Үөдэйгэ 2, Түбэҕэ 1, Партизаҥҥа 1, Модукка 1, Көбөкөҥнө 1 буруй оҥоһулунна. Общественнай миэстэҕэ оҥоһуллубут буруйу арыйыы 100 бырыһыан туолла. Нам селотугар 30, Үөдэйгэ 3, 1 Хомустаахха 10, Никольскайга 2, Хамаҕаттаҕа 6, Аппааныга 4, Граф Биэрэгэр 4, Кыһыл Дэриэбинэҕэ 1, Бөтүҥнэ 2, Модукка 1, Хатырыкка 1уоруу таһаарылынна

БЫРААБЫ КЭҺИИЛЭР УОННА БУРУЙДАРЫ СЭРЭТИИ

Бырааабы кэһиилэри уонна буруйдары эрдэттэн сэрэтии ис дьыала отделын бастакы соруктарыттан биирдэстэрэ буолар. Бу үлэҕэ участковай боломуочунайдар кырата суох кыыллаты киллэраллэр. Кинилэр көмөлөрүнэн буруй 8 бырыһыана арылынна (156-тан 31-рэ). Участковай боломуочунайдарынан уонна дознавателлэриэн 26 дьыала суукка бэрилиннэ. Участковайдар сулууспаларынан 20 матырыйаал ыытылынна. Общественнай куттал суох буолуутун милициятынан рейдэлэргэ сылдьыы уонна операциялары ыытыы түмүгэр сокуона суох хараллыбыт 199 булт саата, 19 нарезтаах саа былдьанна.

Ол да буоллар бу сулууспа бэйэтин кыаҕын ситэ туһамматын бэлиэтиэххэ наада. Урут сууттана сылдьыбыт дьону кытта биирдиилээн өйдөтөр үлэ сөптөөх түмүгү биэрбэт. Учуокка урут сууттаммыт 94 киһи турар, административнай кэтэбилгэ 25 киһи сылдьар, 130 киһи условно сууттаммыта, 264 олоҕурбут алкоголик баар, 64 дьиэтигэр-уотугар айдаарар киһи уонна 9 психическэй өттүнэн ыарыһах баара биллэр. Практика көрдөөрүнэн, буруйдар үксүн итирик туруктаах дьонунан, кинилэр эбэтэр хотторуулаах киһи олорор сирдэригэр оҥоһуллаллар.

Участковай уполномоченнайдар сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолору буруйу оҥоруута тардар дьону кытта үлэ ыыппаттар. Сокуоннай саастарын туола илик оҕолорго сэрэтэр үлэ ыытыы таһымын намтааһына криминальнай милиция сулууспата, участковай уполномоченнайдар, следственнай подразделениелар икки ардыларыгар мөлтөх сибээстэһии буолар. Общественность өттүттэн сааһын ситэ илик оҕолор ортолоругар профилактическай үлэлэри ситэтэ суохтук ыытар. Сааһын ситэ илик оҕолор эйгэлэригэр (бөлөхтөргө) криминальнай процесстары түргэнник оҥоруу таһыма намыһах. Учуокка турар сааһын ситэ илик оҕолору хонтуруоллааһын сөптөөх таһымҥа барбат.

Саастарын ситэ илик оҕолор инспекцияларыгар сааһын ситэ илик 70 оҕо учуокка турар, онтон 6-та кыыс. Арыгылааһын иһин 16, дьиэттэн күрэнии иһин 8, кырбааһын иһин 1, күлүгээннээһин иһин 2, уоруу иһин 43 оҕо учуокка турар. Административнай эппиэтинэскэ 236 тардыллыбыта, ол иһигэр 94 оҕо итирик туруктаах сылдьыыларын иһин, 33 бытархай күлүгээннээһин иһин. Саастарын ситэ туола иликтэринэн 9 оҕоҕо холуобунай дьыала тэриллибэтэ.

Буруйу оҥоруу уопсай ахсаанын кытта тэҥнээн көрдөххө, административнай эппиэтинэскэ тардыллааччылар ахсааннара 4589-тан 4820-ҕэ диэри элбээтэ. Биллэрин курдук, административнай бэрэдэги кэһии буруйу оҥоруулуну кытта ыкса сибээстээхтэр уонна үксүн буруйу оҥоруута сүрүн төрүөт буолаллар. Административнай практика криминогеннай ситуацияҕа сүрүн сабыдыал буолар диэн бигэ эрэллээхтик этиэххэ сөп. Практика көрдөөрүнэн, административнай кэһиилэри боротокуоллааһыҥҥа сороҕор сыыһалар тахсаллар, бу биричиинэтинэн занятиелары уон-

Балаһалары В. РЫКУНОВА бэлэмнээтэ

на бэлэмнэниилэри ыытыы таһыма намыһаҕа буолар. Бытархай күлүгэннэаһини сэрэтэр инниттэн административнай эпциэтинэскэ тардыллыбыт дьон ахсаана 461. Маннык эпциэтинэскэ ордук арыгылааһын уонна общественнай миэстэҕэ итирик туруктаах сылдьыы иһин тардыллаллар. Потребительскай рынокка административнай эпциэтинэскэ тардыллыы көрдөрүүтэ 21,2 бырыһыан намтаата. Ол да буоллар бэрээдэги кэһээччилэргэ маннык миэрэни туттуу билигин да ситэтэ суох.

Нэһилиэнньэлээх пуннарга территорияҕа профилактическай обработка, сулууспалар манна кыттыылара сүрүннээн араас комплекснай операциялары уонна рейдэлэри ыытыынан тэриллэр. Общественнай куттал суох буолуутун милиция рейдэлэри, операциялары ыытыыны элбэтиэн, бэйэлэрин учаастактарыгар участковай уполномоченнайдар үлэлэрин контуруолун күүһүрдүөн наада.

Общественнай түмсүүлэри кыттаҕа үлэҕэ маннык бэлиэтиэхэ сөптэрилтэлэри кытыаран сыл аайы кыраныыссаҕа поска дьуһуурустубаны олохтоохун буруйу оҥорууну сэрэтиигэ уонна буруйу арыйыыга үчүгэй түмүктэри биэрэр. Постарга дьуһуурустубалааһын сүрүн соругунан ынах сүөһүнү, сылгыны ороруну, наркотигы, ойуур баһаарын утары охсуһуу буолар. Постарга бары аанар транспордар бэрэбиэркэлэммиттэрэ уонна ойуурга уоттан сэрэхтээх буолуута сэрэтиллибиттэрэ. 2001 сылга улууска 38 ойуур баһаара тахсыбыта, 1124 га сир умайбыта. Онтон нэһилиэнньэ буруйунан 15, этиҥтэн 22, өртөөһүнтэн 1 баһаар буолбута. Уопсай хоромньу 455417 солк. буолбута. 7 ынах сүөһүнү, сылгыны ороруу таһаарылыбыта. Постарга наркоманияны кытта сибээстээх 6 буруй арыллыбыта. 35 кг. хаптаҕас, 2 мотуордаах лодка, 5 саа, 80 виноводочнай оҥоһук былдьаммыта. 36 административнай боротокуол толоруллубута. Дьуһуурустубаҕа ордук үчүгэйдик нолуок инспекцията, пенсионнай сулууспа, Хатырык дьаһалтата, М. Аммосов аатынан СХПК кыттыбыттара.

ПАСПОРТНАЙ-ВИЗОВОЙ СУЛУУСПА ҮЛЭТЭ

Паспортнай-визовой сулууспа сүрүн болҕомтону гражданнары документаһыгына, паспортнай система бырааҕылатыгар, РФ, СНГ уонна гражданствота суох гражданнар улууска кэлиилэрин, олорууларын, улуустан барыыларын бырааҕылаларын нормативнай акталарын тутуһууга уурбута.

Отчуоттуур кэм устата барыта 4008 паспорт бэрилиннэ. Урут суттана сылдьыыбыт 59 киһи учуокка турда, ол иһигэр хаайыыттан тахсыбыт 9 киһи. Паспортнай-визовой бырааҕылаҥы кэһии иһин 729 гражданин административнай эпциэтинэскэ тардыллыына, ол иһигэр ПВС 533, участковай уполномоченнайдар 196 боротокуолу толордулар. Биэрэпискэ бэлэмнэнэн ПВС дьаһалта үлэһиттэрин кытта 20 нэһилиэнньэлээх пуннаҥа подворнай обход оҥордо. Маассабай информация средстволарын кытта 9 үлэ ыытылынна, ол иһигэр хаһыакка 3 ыстатыйа бэчээттэннэ, телевидениенан 1 биэрии таҕыста. Урукку сылларга бланкалар суохтарынан паспордаһын былаан-графига ситэ толоруллубата. ИДьМ ОПВС бэрэбиэркэтин түмүгэр маннык итэҕэстэр бэлиэтэннилэр уонна ону туоратыыга этилиннилэр:

-паспорт сүпүтүн туһунан сайабылыанньаҕа олоҕуран түргэнник дьыала тэриллэр, онно бэрэбиэркэ бары матырыйааллара сыһыарыллаллар;

-«СНГ гражданнарын кэлиилэрин, барыыларын уонна олорууларын бэрээдэгин туһунан» диэн СР Сокуонугар олоҕуран оперативнай-профилактическай мероприятиелар былааннара оҥоһулунна;

-РФ гражданнарыгар паспоры биэрии, уларытыы, учуоттаһын уонна харайыы туһунан СР ис дьыалатын министерствотын былаан-графигын толорор инниттэн сэтиньи ыйтан үлэлээх уонна дьарыктаах буолуу киинин 2 үлэһитэ сыһыарылынна;

-адреснай-справочнай картотека учуотун саҥардыы ыытыллар;

-бланкалары толоруу образецтарын уонна ПВС үлэтин графигын көрдөрөр стенд оҥоһуллан ыйанна;

-участковай уполномоченнайдары кытта нэһилиэнньэни регистрациялааһын киэҥин, сөбүн бэрэбиэркэлиир памятка оҥоһулунна.

ЛИЦЕНЗИОННАЙ-КӨҢҮЛЛҮҮР ҮЛЭ

Лицензионнай-көҥүллүүр сулууспа үлэтин сүрүн хайысхатынан сэби-сэбиргэли, боеприпастары, эстэр веществолары уоруу, сүтэрии хонтуруолун тэрийии буолар. Нам улууһугар барыта лицензионнай-көҥүллүүр 5 объект баар, онно 75 бэстилиэккэ-винтовкаҕа көҥүл ылбыт 25 үлэһит баар. Отчуоттуур кэмҥэ 199 саа былдьаммыта, онтон 19-һа сокуона суох хараллыы иһин. Лицензионнай-көҥүллүүр сулууспанан 51, участковайдарынан 81, уголовнай розыск сотрудниктарынан 20, ГИБДД сотрудниктарынан 16, атын сулууспаларынан 3 о.д.а. ытар сэп-сэбиргэл былдьаммыта. Былырыын Таастаахха уонна Хамаҕаттаҕа ытар сэп-сэбиргэл туттулаах 3 буруй таһаарылыбыта. Маассабай информация средстволарыгар «Гражданнар сэби-сэбиргэли туттууларын бырааҕылатын туһунан» диэн 1 ыстатыйа бэчээттэммитэ. Лицензионнай-көҥүллүүр сулууспа үлэтин сүрүн итэҕэһинэн общественнай бэрээдэги кэһээччилэртэн сэп-сэбиргэл кэмигэр былдьаммата буолар, ону тэҥэ өлбүт дьон саалара кыайан ылыллыбат.

СУОЛГА КУТТАЛ СУОХ БУОЛУУТУГАР ҮЛЭ

2001 сылга киһи өлүүлээх суол быһылаанын ахсаана 100 бырыһыан улаатта (1-тэн 2-гэ диэри). Онно 3 киһи өллө, 15 киһи эчэйии ылла, ол иһигэр 4 оҕо.

Суолга куттал суох буолуутун тэрийиигэ ГИБДД отделениета 12 ый устата сөптөөх үлэни ыытта. Ол күрдук, 1822 суол бырааҕылатын кэһии бэлиэтэннэ. Ол иһигэр итирик туруктаах сылдьыы иһин 311. Улус суолларыгар авария тахсыытын сүрүн төрүөтүнэн суол хаара бириэмэтигэр ыраастаммата буолар. Маны таһынан участковай инспектордар көмөлөрө кыайан туһаныллыбатын түмүгэр нэһилиэнньэлээх пуннарга суол хонтуруола кыаллыбат. Анализ көрдөрөрүнэн, суол быһылаанын сүрүннээн алдьаммыт уонна техкөрүүнү барбатах транспордаах суоппардар таһааралларр. «Эҥсиэли» хаһыакка 17 ыстатыйа бэчээттэннэ, телевидениенан 2 биэрии таһаарылынна.

ГИБДД инспектордарынан 5 буруй арыллынна. Инспекторскай бэрэбиэркэ түмүгүнэн маннык үлэ ыытылынна:

-пост (патруллааһын маршрута) карточката оҥоһулунна, предписаниелар уонна ороскуот реестрдара саҥардылыннылар, суол надзоругар кэтээн көрүү дьыалалара ыытыллаллар;

-ый аайы миэстэтигэр, суукка бириэмэтинэн, нэдиэлэ күнүнэн бырааҕыланы кэһии аналиһа оҥоһуллар, бу анализ уонна суолга авария тахсыытын аналиһын түмүктэринэн ДПС инспектордарынан патруллааһын маршрута оҥоһуллар.

БАҺААРТАН СЭРЭХТЭЭХ БУОЛУУНУ ХААЧЧЫЙЫЫ

2001 сылга Нам улууһугар барыта 21 баһаар таҕыста, ол аастыы сылы кытта тэҥнээтэххэ 13 бырыһыан кыра. Баһаардар үгүстэрэ чаһынай секторга, дьиэ таһынаҕы тутуулларга (гараж, баанньык) таҕыстылар-16. Улуспоҕа, «Ас-үөл» ГУП-ка, алмааһы кырыылыыр заводка уонна «Талба» рынокка биирдии баһаар буолла. Нам селотугар 7, 1 Хомустаахха 4, Искраҕа, Атамайга, Хатырыкка, Аппааныга, Хамаҕаттаҕа, Граф Биэрэгэр, Кыһыл Дэриэбинэҕэ, Модукка биирдии баһаар таҕыста. Баһаардар сүрүн төрүөттэриннэн, бастатан туран, электрооборудованиены туттууга сэрэҕэ суох сыһыаннаһыы буолар-6. Оһоҕу сэрэҕэ суох туттууттан эмиэ 6 баһаар таһаарылынна. Уоту туттууга сэрэҕэ суох буолууттан 1, табахтааһынтан 2, оҕолор уотунан оонньоохуннарыттан 4 баһаар буолла.

КАДРДАРЫ КЫТТА ҮЛЭ ТУРУГА

Личнэй састаап үлэтэ тупсуутугар, сулууспаҕа кандидаттары ылыыга, кадрдар профессиональнай өттүнэн тупсууларын үрдэтиигэ улахан болҕомто уууруллар. Билигин штат быһыытынан 68 үлэһит баар, штат 4,4 бырыһыан тиийбэт.

2001 сыл 12 ыйыгар Намнаҕы ИДьУО-ҕа служебнай дьиссипилиинэни кэһии 31 төгүлэ бэлиэтэннэ. Служебнай дьиссипилиинэни кэһии иһин 12 сотрудник үлэтиттэн уурытылынна. Дьиссипилиинэ уонна законность туругар дьайар сүрүн төрүөттэриннэн сотрудниктар бэриллибит дьыалаларыгар эпциэтинэһэ суох сыһыаннаһылара, сотрудниктар моральнай уонна материальнай өттүнэн интэриэстэрэ суоҕа, уопсай культура таһыма намыһаҕа, сулууспаҕа ылыыга кандидаттары үөрэтэн көрүү мөлтөҕө буолаллар. Сулууспалар начальниктара салайар сотрудниктарын бэрээдэктэрин уонна дьиссипилиинэлэрин ситэ хонтуруоллаабаттар.

ИДьМ инспекторскай бэрэбиэркэтин түмүгүнэн маннык үлэ ыытылынна:

-личнэй састаабы иитэр үлэ турута ИДьУО начальнигын оперативнай мунньаҕар көрүллүбүтэ;

-«Наставничество туһунан баланьыанньаҕа» олоҕуран наставниктар советтарын, чиэс суутун, дьахтар советын, отличниктар уонна ветераннар советтарын кытта үлэ ыытылынна уонна документуона оҥоһулунна;

-ИДьМ бирикээһигэр олоҕуран индивидуальнай-иитэр үлэ сурунаала оҥоһулунна, анал бэлэмнэниигэ тэтэрээт бэрэбиэркэлэннэ;

-2001 с. 3-с кварталын түмүгүнэн дьиссипилиинэ уонна сокуоннас туруга ырытылынна.

Үөһэ этиллибиттэн сиэттэрэн, буола турар оперативнай обстановка уонна служебнай дьиссипилиинэ туругун учуоттаан, буруйу оҥоруну утары охсуһууга оперативнай-служебнай үлэни тупсарар сыалтан:

-ыарахан уонна ордук ыарахан өрүттээх буруйдары арыйыыга үлэни күүһүрдэргэ, ол иһигэр общественнай резонанс ылбыт буруйдары.

-уулуссаҕа оҥоһуллар буруйдары, ол иһигэр уоруулары, ороспуойдуу саба түһүүлэри, күлүгээннэаһини эрдэттэн сэрэтэр инниттэн оперативнай-профилактическай мероприятиелар комплекстарын ыытарга;

-гражданнар уонна кинилэр бас билэр маллара-саллара куттала суох буолууларын ис дьыала ыытар үлэтин биир сүрүн хайысхатынан аҕарга;

-РФ ИДьМ дьаһалыгар олоҕуран гражданнары паспордааһынна график туолуутугар эбии тэрээһин миэрэлэри ыларга;

-дьиссипилиинэни уонна статистическай үлэни учуоттуур-регистрациялыыр хайысханы күүһүрдүүгэ миэрэлэри ыларга;

-сотрудниктар личнэй уонна служебнай дьиссипилиинэлэрин күүһүрдэр сыалтан личнэй састаабы иитиигэ общественнай түмсүүлэр оруолларын үрдэтэргэ.

ИННИКИ ЭРЭЛГЭ УРАТЫ БОЛҔОМТОНУ

Улуус биэс нэһилиэгэр саастарын ситэ илик оҕолор комиссиялара (КДН) үлэлииллэр. Үп көрүллүбэтэҕинэн босхоломмут секретардар суохтар. Комиссия оскуолалар уонна тэрилтэлэр сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолору кытта үлэлэрин сүрүннүүр, кинилэргэ үлэҕэ киириилэригэр көмөлөһөр, олорор миэстэлэрин быһаарар. Аастыт сылга 6 мунньах буолла, матырыйааллар саастарын ситэ илик оҕолор подразделениеларыттан, оскуолалартан уонна тэрилтэлэртэн киирэллэр. КДН мунньахтарын уонна үлэтин улуус прокурора Шапошников М.И. хонтуруоллуур.

Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор ортолоругар бэрээдэги кэһии элбэбитинэн үөрэх управлениета ис дьыала отделын кытта кэлим мероприятиелар былааннарын ылынар. Ол күрдүк, аастыт сылга бу комиссияҕа уонна саастарын ситэ илик оҕолору хонтуруоллуур подразделениеҕа 70 оҕо учуокка турбута, онтон 6 кыыс. Анализ көрдөрөрүнэн бу оҕолортон үгүстэрэ арыгы иһиитин иһин учуокка тураллар. Бириги санаабытыгар, бу барыта дьиэ кэргэн сабыдыала. Оҕолор көрүүтэ суох сылдьыылара уонна дьарыга суох буолуулара общественнай бэрээдэги кэһиигэ тиэртэ. Манан сибээстээн нэһилиэнньэ паспордааһынын ыыттыбыт. Ол түмүгүнэн улуус үрдүнэн 120 иһэр-аһыыр ыал баара билиннэ.

Ыам ыйын 1-30 күннэригэр «Дьиэ кэргэн» диэн комплекснай-профилактическай операция ыытылынна. Операция кэмигэр общественнай миэстэлэргэ уонна учуокка турар оҕолор 53 бырыһыаннарын хабан рейдэлэр буоллулар. Рейдэ түмүгүнэн 5 оҕо үөрэх тэрилтэлэригэр төннөрүлүннүлэр. Маны тэҥэ 5 дьиэ кэргэн дьыалата көрүлүннэ. 3 ыалга арыгыттан эмтэнэллэригэр көмө оҥоһулунна. Үөрэх управлениета оҕолор сайыҥны кэмҥэ сынньалаҥнарын, үлэнэн хаччыллыыларын уонна доруобуйаларын тупсарыыларын тэрийэр уонна хонтуруоллуур. Барыта 69 холбоһук аныллыбыта, онно 2760 оҕо хабыллыбыта. Ол иһигэр 5 үөрэтэр-интеллектуальнай холбоһук (ол иһигэр «Лингва»лаҕыр); 13 экологическай, 3 спортивнай, 3 культурнай-эстетическэй, 18 ДП , 3 ЛТО, 20 оҕолоох Матвеевтар дьиэлэрэ, учуокка турар, кутталлаах бөлөхтө киирэр, көрүүтэ-истиитэ суох сылдьар оҕолорго аналлаах «Эрэл» байыаннай-спортивнай лаҕыр. Общественнай үлэни үлэлээх уонна дьарыктаах буолуу киинэ үбүлүүр.

Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор бэрээдэги кэһиилэрин уонна буруйу оҥорууларын эрдэттэн сэрэтэр инниттэн ситимнээх комплекснай үлэ ыытыллар. Ол курдук, үөрэх управлениетын салаатынан бэс ыйын 25-30 күннэригэр «Оҕолор уонна подростоктар бэрээдэги кэһиилэрин сэрэтии социальнай-педагогическай төрүттэрэ» диэн семинар тэриллибитэ. Манна 54 истээччи, үөрэх үлэһитэ сылдьыыбыта. «Оҕолор бэрээдэги кэһиилэрин сэрэтии» диэн курс түмүгүнэн төгүрүк остуол ыытыллыыбыта, онно оскуолалартан директоры иитэр үлэҕэ солбуйааччылар, социальнай педагогтар, оҕо хамсаһынын салайааччылара, комиссия инспектордара, КДН чилиэннэрэ, үлэлээх буолуу киинин салайааччылара, медицинскэй кыттыыны ылбыттара.

Мунньахтарга нэһилиэк дьаһалталара ыыппыт үлэлэрин отчуоттууллар. Ол сиэринэн Нам селотун уонна Хамаҕатта дьаһалталарын оҕо сайыҥны сынньалаҥын, дьарыктаах буолуутун тэрээһинигэр үлэлэрэ истиллибиттэрэ. Выпускниктары үлэҕэ ылыы боппуруостарыгар тэрилтэлэр кытталлар. Оскуолаларга оперативнай балаһыанньаны тупсарар, үөрэнээччилэр ортолоругар бэрээдэги кэһиини сэрэтиигэ көмөлөһөр сыалтан ИДьУО начальнига Зырянов П.А. анал бирикээһинэн улуус бары оскуолаларыгар куратордар сыһыарыллыыбыттара. Куратордар функцияларыгар правовой нэдиэлэни ыытыы киирэр.

Итирик туруктаах сылдьан бэрээдэги кэһии элбэбитинэн сибээстээн оҕолорго арыгы иһэрдии иһин РФ КоАП 163 ыст. 6 улахан кинэ иэхэ административнай боротокуол толорулунна.

КДН үлэтэ «Эҥсиэли» хаһыат нөҥүө сырдатыллар. Ол күрдүк, «Оҕо иитиитин туһа», «Төрөппүү ким да солбуйбат», «Маны төрөппүт билиэхтээх» диэн ыстатыйалар бэчээттэммиттэрэ. «Нам» ТРК нөҥүө биэриилэр тахсыыттара.

Сыл аайы ыытыллар учуотталлар атырдьах ыйынаҕы мунньахтара Хамаҕатта нэһилиэгэр «Оҕо—төрөппүт тирэҕэ» ,»Улуус кэхтибэт кэскилэ, инники эрэлэ» диэн боппуруостарынан буолбута.

Е. МАТВЕЕВА,
КДН эпциэттиир секретара

Чөл олох-олохпут түһэ

БУКА БАРЫБЫТ ТӨЛӨРҮЙБЭТ КЫҺАЛҔАБЫТ

«Эҥсиэли» хаһыат олунньу 2 күнүнээҥи 12-с №-гэр «Оннооҕор кыыл оҕотун харыстыыр» диэн ыстатыйа ис хоһоонунан олунньу 5 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэгэр баһылык солбуйааччыта Л.Н. Местникова, нэһилиэк координационнай советын председателэ, дьиэ кэргэн киинин директора Ф.С. Кононова, дьахтар советын председателэ А.Г. Канаева, участковай уполномоченнай Д.О. Слепцов уонна улуус мунньаҕын депутата Н.Д. Данилов кыттыылаах мунньах буолла. Манна иһэр-аһыыр дьиэ кэргэттэри кытта туох үлэ барарын, инники өттүгэр туту гыныахха сөбүн, маннык быһыы-майгы Хамаҕаттаҕа эрэ тахсыбытын, Хамаҕатта эрэ нэһилиэгин кыһалҕатын курдук көрбөккө, бүтүн улуус үрдүнэн бүрүүкээбит балаһыанньа курдук көрөн улуус үрдүнэн туох үлэни ыытыахха, чөл олоҥ хайдах сайынарыахха о.д.а. туһунан истиг кэпсэтии таҕыста. Нэһилиэк общественнай тэрилтэлэрин салайааччылара кырдьык да бэйэлэрин нэһилиэктэрин туһугар кыһаллар, инники дьыҥатыгар ыалдьар дьон. Биир санаанан салайаран арыгылааһын курдук ыар ыарыыны утары хайдах-туох охсуһуохха диэн боппуруоска бэйэлэрин санааларын эттилэр, этиилэрин киллэрдилэр. Ыстатыйаҕа дьон аата-суола уларытыллыбакка бэйэтинэн суруллубутун сөптөөҕүнэн аахтылар, арыый тардына, туттуна түһүө этилэр диэтилэр.

Дьиэ кэргэн киинин директора Кононова Ф.С.: «Дьиэ кэргэн киинэ 1999 сыл бүтэһигэр тэриллибитэ, кулуун дьиэтигэр киинэнэн үлэлиибин, кинигэ соҕотох үлэһиппин. Дьиэ кэргэн киинин үлэтэ киэҥ хайысхалаах, ол курдук, оскуоланы, дьахтар сэбиэтин, уонна былырыын тэриллибит координационнай советы, кырдьаҕастар советтарын кытта сибээстэһэн, кинилэри кытта биирдэ үлэлиибит, үксүн ыаммат аранганы, кырдьаҕастары кытта үлэлэһэбит. Хамаҕатта нэһилиэгэр 7 иһэр-аһыыр ыал баар, кинилэри кытта куруук үлэлэһэбит, дьиэлэригэр сылдьан көрөбүт-истэбит, көмөлөһөбүт. Анал тэтэрээккэ бэлиэтэнэн иһэбин. Заболоцкаяҕа куруук сылдьабын, болҕомто уурабын, ону бэйэлэрэ да билэллэр. кини «айгыраабыт олохтоох ыал» диэн испиинэккэ киирэ сылдьар, итиригэр хаһан да түбэһэ иликпин. Пенсияҕа, пособиеҕа эрэ олороллор, туох көмө кэллэ да барытын биэрэ олоробут. Урут үлэлии сылдьыыбыт детсадын коллектива эмиэ өйүүр, өрүү көмөлөһөр этэ, өр илдьэ сылдьыыбыта, ол да буоллар туох барыта бүтэр уһуктаах».

Улуус мунньаҕын депутата Н.Д. Данилов : «Бэрээдэкпит тупсубат, бэрээдэги кэһии, буруй оҥоһуута сөп биир тахса турар, нэһилиэккэ кырдьаҕас дьон арыгылааһыннара эмиэ баар суол, оштук 3 ыал баар, мунньахта оҥоруохха диэн баһылыкка куруук этэбин, нэһилиэктэргэ барыларыгар бу тахсыбыт ыстатыйанан ырытыыта оҥоруохха, маннык иһэр-аһыыр ыал хас нэһилиэк аайы баар, хаһыат да нөҥүө буолуон сөп, чөл олох биһиэхэ оскуолаҕа уонна кырдьаҕастарга эрэ ыытыллар, онтон ол иккки ардынааҕы аранга—ыччаттар, эдэр дьон хабыллыыбакка хаалаллар» диэтэ.

Хамаҕаттаҕа координационнай совет 2001 сыл саас тэриллибит, нэһилиэккэ чөл олох сайдыытыгар улахан көмөлөөх. Совекка председатель, 5 түөлбэ, общественнай совет салайааччылара киирэллэр. Кинилэргэ кырдьаҕастар, дьахтар советтара, төрөппүттэр күүс-көмө буолаллар. Онтон ыччат уонна аҕа совета нэһилиэккэ суох. Мунньах кыттыылаахтара маннык советтар олус наадаалаахтарын уонна ону тэрийиигэ дьаһалта болҕомтотун ууруон наадатын эттилэр.

Улуус үрдүнэн чөл олох программатыгар улуус дьаһалтата улахан болҕомто уурарыгар туһаайдылар. «Үөһэттэн үлэ ыытыллар да миэстэтигэр бу үлэ түмүгэ көстүбэт, улууска чөл олох иһин программа ыытыллар быһыылаах да нэһилиэктэргэ ити биллибэт, холобур, Хамаҕаттаҕа оскуолаҕа эрэ барар курдук, нэһилиэк иһиннэн чөл олоххо программа суох, онон хас биирдии нэһилиэккэ эмиэ программа оҥоһуллуутун ситиһиэххэ» диэн эттилэр. «Бу үлэҕэ нэһилиэк дьаһалтата сүрүннүүр күүс буолуохтаах этэ, баччаанна диэри сүрүннэммэккэ олоробут» диэн хомолтолорун биллэрдилэр. «Хайа эрэ өттүттэн бириги эмиэ буруйдаах буолуохпутун сөп, онуоха эн-мин буруйдаахпын диэнинэн мунгурдаммакка уопсай тыл булан бары биирдэ чөл олох туһугар үлэлэһиэххэ, олорон биэрбэккэ түмсэн миэрэ ылыахпытын лаада, атын нэһилиэктэр туох үлэни ыытталларын, өссө тугу гыныахха сөбүн туһунан «Эҥсиэли» хаһыакка бэйэлэрин санааларын суруйдуннар» диэн мунньах түмүгэр этии киллэрдилэр.

В. РЫКУНОВА

«ХОТУГУ СУЛУС» КУБОК ХАТЫРЫКТААТА

Бу дьыл тохсунньу 26-27 күннэригэр улуус саамай уһук хоту нэһилиэгэр Арбынҥа пляжнай волейболга улахан күрэхтэһии буолан ааста. Улуус хоту нэһилиэктэриттэн хомуллан уолаттарга уонтан тахса, кыргыттарга 4 хамаанда «Хотугу сулус» кубогы былдьастылар. Нэһилиэк дьаһалтата, общественнай тэрилтэлэрэ, дьахталлар комитеттара, оскуола администрацията, нэһилиэк олохтоохторо спортсменнары хонор дьиэнэн хааччыйыыга, ыаллараннан тарҕатан түһэриигэ олус көхтөөхтүк кытыннылар. Ол курдук спортсменнары аһатыыга кулууп иһигэр мини-буфет, дьаһалта хонтуоратыгар уонна оскуолаҕа итии аһылыктаах буфеттар сарсыардаттан киэһээҥҥэ диэри үлэлээтилэр. Оксана Николаевна Соловьева директордаах олохтоох культура дьиэтин дьоҕус коллектива олохтоох ыччаттары, спортсменнары, түөлбэ начальниктарын кытта холбоһон нэһилиэк спортивнай олоҕун уруккутун, билиҥҥитин көрдөрөр фотомонтажтары, стендэлэри уонна нэһилиэк социальнай олоҕун кэрэһэлиир 4 түөлбэ үлэтин-хамнаһын о.д.а. ис киирбэхтик, киһини тардар ґына оҥорон көрдөрбүттэрэ сонун уонна сэргэх буолла.

26-с чыыһылаҕа эбиэттэн киэһэ хойукка диэри күрэхтэһии саҕаланна. Ол кэнниттэн хас да нэһилиэк ыччаттарын доҕордоһуу киэһэтэ ыытылына. Араас маассабай оонньуулар, дискотека өргө диэри ньиргийдэ, ыччат толору дуоһуйуулларынан доҕуһуолланна.

Иккис күн ордук үчүгэй тэрээһиннээхтик көбөкөннөр, хатырыктар уонна арбыннар толору хамаанданан кыттыбыттарын бэлиэтиир наадалаах. Мантан атын нэһилиэктэр кыргыттарга хамаанда аҕалбатахтар, ол иһин көрдөрүүлэрэ сэмэй буолла. Күрэхтэһии хаамыытыттан көрдөххө уолаттарга Көбөкөн, Хатырык, Атамай, Түбэ спортсменнара ордук чорбойоллор. Онтон олохтоохтортон орто оскуола 10-11 кылааһын уолаттара хамаанда тэринэн улахан дьону кытта эгил-тэгил тардыаласпыттарын хайгыахха эрэ сөп. Элбэх эрийсии, эллэхтэһии кэнниттэн иккис күҥҥэ 4 хамаанда финалга тахсан илин-кэлин түһүстүлэр. Көбөкөн, Хатырык, Атамай, Түбэ уолаттара үчүгэй оонньууну көрдөрдүлэр. Түмүгэр Хатырык I, Атамай II, Көбөкөн III, Түбэ IV буоллулар.

Үчүгэйдик оонньуур, дьоҕурдаах уолаттар элбэхтэр эбит. Көрөөччүлэр үрдук сыанабыллларын Түбэттэн Эдуард Григорьев ылла. Олус бэркэ быһар, сытыы-сымса хамсаныылаах бэртээхэй спортсмен эбит. «Үчүгэй оонньооччунан» Көбөкөнтөн Иннокентий Сидоров аатланна. «Үчүгэй көмүскээччи» бириинһи Хатырыктан Петр Охлопков, «Бастыҥ оонньооччу» ааты Маймаҕаттан Архип Чепалов ылылар.

Кыргыттар оонньууларыгар финалга Арбын, Хатырык, Көбөкөн хамаандалара тахыстылар. Чахчы кытаанах хапсыһыы түмүгэр Арбын кыргыттара I, Хатырык II, Көбөкөн III миэстэлэри үллэһиннилэр. Ол курдук «Бастыҥ быһааччы» Августина Гоголева, «Бастыҥ туруораччы» Февронья Барамыгина (Арбын) буоллулар. «Мисс Хотугу сулус» диэн ааты Софья Жиркова (Арбын) ылла. Спонсордаатылар - дьахталлар комитеттара (предс. Колесова Т.Д.).

Хатырык хамаандатыттан «Бастыҥ көмүскээччи» аакка Варя Заровняева тигистэ, «Үчүгэй оонньооччу» бириинһи Федоровтар дьиэ кэргэттэрэ олохтоох оскуола учууталыгар В. Гоголеваҕа чочуонайдык чочуллубут чороону туттардылар.

Икки күннээх күрэхтэһии түмүгүнэн толору хамаандалаах Хатырык хамаандата I-кы миэстэни ылан, көһө сылдьар «Хотугу сулус» диэн аттаах кубок хаһаайынынан буолла. Онтон бириистээх миэстэҕэ тахсыбыт хамаандалар, биирдиилээн бастыҥ спортсменнар грамоталарынан, сыаналаах бириистэринэн наҕараадаланнылар. Бу күрэхтэһиигэ кэлэн, кыттан барбыт спортсменнар улахан түмсүүлэхтэрин, бэрээдэктээхтэрин көрдөрдүлэр. Инникитин даҕаны ханнык баҕарар күрэхтэһиигэ маннык бэрээдэк баара буоллар, чөл олох иһин тардыһыы холобурунан буолуох этэ.

Ю. ПОТАПОВ-Сарҕын, Арбын

КЫЛААҺЫН КӨРДӨРДӨ

Улуус дуобакка федерациятын отчуоттуур-быыбардыыр мунньаҕар, быйылгыттан Нам бастакы комсомолецтарын лидердэриттэн биирдэстэрэ, кыһыл партизан Тимофей Охлопков-Соттой кэриэнигэр классификационнай турниры ыытарга этии киллэрбиттэрэ. Ити этиини биир санаанан өйөөбүттэрэ уонна бу турниры урукку «Комсомольскай» совхоз территориятыгар билигин баар нэһилиэктэр: Хамаҕатта, Никольскай, Салбаҥ, II Хомустаах спонсордаан Хамаҕаттаҕа ыыталларыгар сөбүлэспиттэрэ.

Спорт — тулуур, спорт — дьулуур

Хамаҕатталар ону үөрүүнэн ылыммыттара. Соттой кинилэр биир дойдулаахтара, Хамаҕаттаҕа «Соттой» коммунаны тэрийбитэ. Кинини кэриэстэн көстүүлээх сиргэ паматынныык оҥорбуттара. Календарнай былаанҥа нуучча дуобатыгар чемпионат быйылгы полуфиналын Соттой кэриэһигэр олунньу 2-3 күүстэригэр бириистээх ыытарга быһаарбыттара. Турниры тэрийэр комиссия председателэ - Хамаҕатта нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччы Люция Николаевна Местникова итиэннэ дуобат түмсүүтүн салайаччылар Е.М. Феофанов, Е.Р. Леонтьев тэрийиилэринэн Салбаҥ, II Хомустаах, Никольскай, Хамаҕатта нэһилиэктэрин дьаһалталара, баһынай хаһаайыстыбалара дэлэй, киһи мыммат, атыттарга холобур буолар бириистэрин олохтообуттара.

Олунньу 2 күнүгэр сарсыарда 10 чааска Хамаҕатта культуратын киинигэр Соттой кэриэһигэр бастакы турнир саҕаланна. Тэрийэр комиссия председателэ: Л.Н. Местникова, улуус дуобакка федерациятын председателэ В.Е. Потапов, Хамаҕатта дуобакка түмсүүтүн салайаччы Е.М. Феофанов турнир кыттыылаахтарын истиҥник эҕэрдэлээн тыл эттилэр.

Бу турнирга кытта Үөдэйтэн саҕалаан Арбынҥа тиийэ улуус күүстээх дуобатчыттара 50 киһи кэлбит. Кинилэр ортолоругар 24 маастарга кандидаттар, 23 бастакы, 3 биирдии баллаах иккис разрядтаахтар баллар. Күрэхтэһии кылаабынай судьуйата Иван Леонтьев күрэхтэһии балаһыанньатын, регламеныын билиһиннэрэр, күрэхтэһии саҕаламмытын биллэрэр.

Бастакы күн 5 туру оонньуулар. Турнир бастакы аҥарыгар кыайыылаах анал бириинһи ылыахтаах. Бастакы турдартан маастарга кандидаттар разрядтаахтары баһыйа туталлар. Биэстэн 4,5 очколаах Хамаҕатта маастарга кандидата Григорий Местников бастыҥ көрдөрүүлэнэр, Аполлон Охлопков 4, 10-ча дуобатчыт 3,5 очколаннылар.

Иккис күн 4 туру оонньоотулар. Онно бастаабыттарга (финиш) эмиэ анал бириис көрүллэр. Манна маастарга кандидаттар Алексей Аммосов, Вася Прокопьев 4-тэн 4 очколаннан бастыҥ көрдөрүүнү ситистилэр. Түмүк икки бөлөххө араарыллан оҥоһулунна: маастарга кандидаттар I бөлөх, иккис бөлөх - бастакы, иккис разрядтаахтар.

Уопсай түмүккэ 9-тан 7,5 очколаах Вася Прокопьев бастаата, 6,5 очколаах Иннокентий Лаврентьев иккис, эмиэ итиччэ очколаах Петр Собакин үһүс призердар.

Иккис бөлөххө 6 очколаах Ефим Гоголев (Модут) бастаата, 5 очколаах Иннокентий Данилов (I Хомустаах) иккис, эмиэ итиччэ очколаах Үөдэй дуобатчыта Егор Яковлев үһүс буоллулар.

Спонсордар бөлөх ахсын 6-лыы бириинһи уонна анал бириистэри олохтообуттар. Бастакы бөлөххө В. Прокопьев, И. Лаврентьев, П. Собакин грамоталарынан, бириистэринэн бэлиэтэннилэр. Төрдүс миэстэлээх Г. Местников, бэһис миэстэлээх Валера Эверстов, алтыс А. Охлопков махтал суругу, бириинһи туттулар.

Иккис бөлөххө Е. Гоголев, И. Данилов, Е. Яковлев грамоталарынан, бириистэринэн наҕараадаланнылар.

Анал бириистэри Г. Местниковы (старт), А. Аммосовы (финиш) тэнэ кыраһыабай партия бириинһин Дмитрий Бугаев, маастарга кандидаттары утары оонньоохуҥна элбэх очколаах Ефим Гоголев, алын разрядтаахтартан ситиһиилээхтик оонньообут Максим Соловьев ылылар.

Биир үөрүүлээх түгэннэн турнир түмүктэнэр күнүгэр 55 сааһын туолбут Хамаҕатта дуобатчыта Афанасий Тихонович Кривошапкиҥҥа улуус дуобакка федерациятын председателэ Виктор Потапов сэмэй бэлэҕи туттарда, юбиляры эҕэрдэлээтэ.

Олунньу 16-17 күннэригэр Намҥа дуобат дьиэтигэр 10 чаастан нуучча дуобатын 2002 сыллаах финальнай күрэхтэһиитэ буолар. Онно былырыыҥҥы чемпион И. Лаврентьев, иккис призер П. Собакин, үһүс призер Н. Колосов, финалга 11 инники миэстэҕэ тахсыбыт дуобатчыттар: В. Прокопьев, Г. Местников, А. Охлопков, Е. Леонтьев, А. Аммосов, Е. Гоголев, А. Никифоров, Н. Ноев, Д. Бугаев, Н. Баишев, С. Мокрощупов ыҥырыллаллар.

Турнир түмүгэ үчүгэй. Ефим Гоголев (Модут), Егор Яковлев (Үөдэй), Виктор Потапов (Нам) маастарга кандидат, Максим Соловьев (Үөдэй) бастакы разряд нуорматын толордулар. Онон Е. Гоголев иккиһин толорон докумуона бигэргэтиигэ барда, Потаповтаах Яковлев бастакы балларын сурунналар.

Олунньу 16-17 күннэригэр дьахталлар нуучча дуобатыгар чемпионаттара Намҥа 10 чаастан саҕаланар. Онно маастарга кандидаттар, бастакы, иккис разрядтаахтар кытталлар.

Хамаҕатталар Соттой кэриэһигэр турниры атыттарга холобур буолардыы тэрийдилэр. Турнир бириэмэтигэр бастакы күн дуобатчыттар 4 бөлөххө арахсан хамаанданан ханаат тардыһыытыгар күрэхтэстилэр, олохтоохтор бастаатылар. Киэһэтин 8 чаастан блиц-турниры тэрийдилэр. Онно Аполлон Охлопков бастаата. Бириистээх миэстэлэргэ И. Лаврентьев, П. Собакин тигистилэр. Күнүһүн дуобатчыттарга анаан буфет үлэлээтэ, хонор сиринэн хааччыйдылар. Дуобатчыттар истиҥ махталларын тиэртилэр.

Сэтиньи 2-3 күннэригэр Чомоорко бириинһигэр Партизан нэһилиэгэр спорт ветераннарын күрэхтэһиитэ буолар. Бу күрэхтэһиини урукку «Нам» совхоз территориятыгар баар Партизан, I Хомустаах, Үөдэй, Таастаах нэһилиэктэрэ спонсордаан тэрийэллэр. Кинилэр хамаҕатталартан холобур ылан тэрийэллэригэр эрэнэбит.

Василий ЕРЕМЕЕВ

ИҺИРДЭҺ ТЫЛЛАР

Күндү эдьиийбитин **ЗАБОЛОЦКАЯ ДАРИЯ МИХАЙЛОВНАНЫ** үөрүүлээх үбүлүйэҕинэн истиҥник эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үлэҕэр ситиһиини, өрүүтүн дьол-соргу арыалластын.

Эҕэрдэни кытта ийэҥ, уолуҥ, балтыларыҥ, бырааттарыҥ, кийииттэриҥ, күтүөтүҥ

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

УБААСТАБЫЛЛААХ СУОППАРДАР!

«Сервис-Ойл» ООО заправкаҕа кассовай чектэринэн тохсунньу 26 күнүттэн олунньу 21 күнүгэр диэри сүүйүүлэри оонньотор. Сүүйүүгэ 10 л. үөһэ төлөммүт кассовай чек оонньууга кыттар.

Призкэ бааллар:
— аккумулятор 60 ст.;
— массыына арыыта «Лукойл»;
— тосол;
— массыынаҕа туттуллар, олус наадалаах тэриллэр, о.д.а.

Бириистэри оонньотуу олунньу 22 күнүгэр күнүс 2 ч. заправкаҕа буолар.

Түмүгүн заправкаттан билсиэххитин сөп. Бириистэри 10 күн иһинэн кэлэн ылыаххытын сөп.

Билсэр тел. 22-3-98

Олунньу 20 күнүгэр 4 ч. «Кырдьаҕастар балаҕаннарыгар» Нам с. женсовета сибэкки уонна оҕуруот аһын сиэмэтин, рассадатын быыстапкаатыытын ыытар. Баҕалаахтар кыттаргытыгар.

ВНИМАНИЮ ОВОЩЕВОДОВ-ЛЮБИТЕЛЕЙ И ЦВЕТОВОДОВ

В здании автовокзала открыт новый специализированный магазин по продаже семян овощей, цветов, разнообразного удобрения, инвентаря и многое другое.

Также, при магазине работает прокат видеокассет (7 руб. в сутки), продажа аудиокассет (25 руб.).

Улуус Аппааныттан хоту нэһилиэктэрин кырдьаҕастарын (40 саастарыттан үөһэ) V-с спартакиадата олунньу 16-17 күннэригэр Аппааны нэһилиэгэр ыытыллар. Мустуу сарсыарда 10 чаастан Хатыҥ Арыы орто оскуолатыгар (регистрациялааһын, ыйаахын).

Көрүнэрэ: хапсаҕай, мас тардыһыыта, дуобат, саахымат, канат тардыһыыта (дьахталларга).

Хотугу нэһилиэктэр спортка ветераннарын федерацията

К ВНИМАНИЮ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ОРГАНИЗАЦИЙ И ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ (РАБОТОДАТЕЛЕЙ)

ИМНС РФ по Намскому улусу РС(Я) напоминает, что работодатели обязаны предоставить справки о доходах за 2001 г. своих работников до 1 апреля 2002 г.

Программу 2ndfl (справки о доходах за 2001 г.) Вы можете получить в ИМНС по Намскому улусу;

Организации и предприниматели имеющие;

более 10 работников (получателей доходов) приносят для получения программы 4 гибких диска;

менее 10 работников (получателей доходов) получают форму на бумажном носителе.

Спец. I категории ИМНС по Намскому улусу Г.Г. СЕРГУЧЕВ

Администрация с. Нам собирает заявки с населения на приобретение новых электросчетчиков, прошедших гос. проверку за 2002 год до 20 февраля с.г.

Администрация

Продаю УАЗ-охотник 1997 г. выпуска.
Обр. по тел. 24-5-10.

Продается ПК «Jntel Sileron» 633а в комплекте с монитором, наружным модемом, звуковыми колонками и струйным принтером.
Тел. 21-4-92 (после 18 ч.).

Кэһөрөн ылыыга дьиэ 6х6 атыылаллар. Сыаната кэпсэтиинэн.
Чох 10 тн. сыаната чэпчэки.
Тел. 23-2-70.

Привозной шкаф для белья, платяной шкаф с антресолем темного цвета б/у, дешево холодильник б/у.
Обр. по тел. 21-0-20.

Требуется няня для ребенка 1 года с приходом на дом. Оплата по договоренности.
Тел.21-7-35 после 18-00 часов.

Намскому управлению ЖКХ требуются на работу: слесарь-станочник, токарь, электросварщик, слесарь-наладчик

Азарова Надежда Егоровна аатыгар V сериялаах 707832 №-дээх НОВД 24.03.98 с. бэриллибит паспорт суппутүнэн дьиҥэ суоҕунан аадыллар.

Выражаем глубокое соболезнование родным и близким по поводу смерти члена общества слепых

СЕМЕНОВОЙ
Анны Спиридоновны.

Намская ПОВОС

Интернат дьиэ олохтоохторо, үлэһиттэрэ дьиэ олохтоохо тыыл ветерана, II гр. инбалиит Хамаҕатта с. төрүттээх

СЕМЕНОВА
Анна Спиридоновна

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн аймахтарыгар, билэр дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Хамаҕатта нэһилиэгин төрүт олохтоохо үлэ, тыыл ветерана

СЕМЕНОВА
Анна Спиридоновна

үйүн ыарахан ыарыыттан олунньу 10 күнүгэр өлбүтүн кини табаарыстарыгар, билэр дьонугар курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Аймахтара Семеновтар

Нам селотун дьаһалтата специалиһыгар Кокорев С.Г. талтыыр быраата

КОКОРЕВ
Артур Николаевич

соҥумардык, хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

РЕДАКТОР В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, — 21496; ; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; "НАМ" ТРК — 21632, иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционнай издательскай система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуулуу хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональнай управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — Я 0085.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакциялаакиирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.

"ЭҤСИЭЛИ" - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложнай уул. 2.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талылыннна уонна таҥылыннна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лист.
Индекса — 54889. Тираһа — 2500
Бэчээккэ илии баттаммыт —12:00 ч, 13.02. 2002
Сакаанын №-рэ — 18